

การอนุรักษ์และซ่อมแซมเอกสารจดหมายเหตุที่เปียกน้ำ

ถ้าหากวันใดวันหนึ่งเอกสารสำคัญที่เราเก็บรักษาไว้อย่างดีเกิดเปียกน้ำขึ้นมา บางคนอาจจะตกใจและไม่รู้ว่าจะแก้ไขปัญหานี้อย่างไรดี ในฐานะที่ผู้เขียนเคยเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการอนุรักษ์และซ่อมแซมเอกสารที่เปียกน้ำ จึงอยากที่จะแบ่งปันความรู้ให้ท่านผู้อ่านนำไปใช้ประโยชน์ ถ้าหากเจอปัญหาดังกล่าวข้างต้น สิ่งที่เราต้องคำนึงถึงเป็นลำดับแรกคือ ดูว่าเป็นเอกสารประเภทไหน เช่น เอกสาร หนังสือ หรือภาพถ่าย และดูว่าเกิดความเสียหายมากน้อยเพียงใด อาจจะเปียกทั้งแผ่นหรือเปียกเป็นบางส่วน ดังนั้นจึงจะขอกล่าวขั้นตอนการซ่อมแซมเอกสารที่เปียกน้ำพอสังเขป ดังนี้

การซ่อมแซมเอกสารหรือหนังสือที่เปียกน้ำ มีขั้นตอนดังนี้

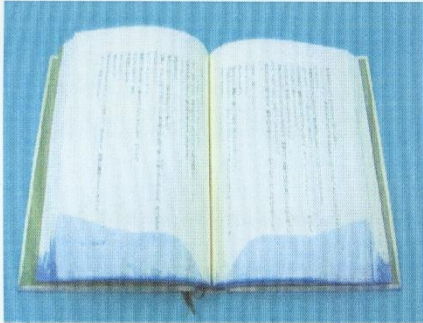
1. นำเอกสารหรือหนังสือออกมาจากน้ำและตรวจสอบส่วนที่เปียกน้ำ ใช้ผ้าขนหนูหรือกระดาษซับน้ำ (Absorbent paper) หรือกระดาษทิชชูที่ไม่ใส่สีซับไล่ความชื้นออกให้มากที่สุด
2. ถ้าหนังสือหรือเอกสารเปื้อนและสกปรก ให้ล้างกระดาษด้วยน้ำเย็นอย่างเบามือในอ่างน้ำหรือกะละมัง ถ้าเอกสารบอบบางมากให้วางเอกสารลงบนพื้นผิวเรียบ แล้วใช้กระบอกฉีดน้ำพ่นเบาๆ
3. ถ้ากระดาษเปียกและติดกันเป็นชั้นๆ ควรทำให้แห้งเล็กน้อยก่อนที่จะแยกกระดาษออกจากกัน
4. นำกระดาษซับน้ำมาคั่นเอกสารระหว่างหน้าที่เปียก โดยไม่จำเป็นต้องคั่นกระดาษซับน้ำไว้ทุกหน้า อาจจะคั่น 20-40 หน้าต่อ 1 แผ่น แล้วตั้งเอกสารขึ้นโดยให้ส่วนที่เปียกอยู่ด้านบน ส่วนเอกสารที่ตั้งไม่ได้ให้วางราบกับพื้น แล้วนำกระดาษขาวหนึ่งแผ่นวางคั่นระหว่างเอกสารและกระดาษ ใช้หินถ่วงน้ำหนักมาวางทับบนกระดาษ เพื่อป้องกันไม่ให้กระดาษผิดรูปปร่าง
5. เปิดพัดลมให้มีความแรงพอประมาณและเปิดหน้าต่างให้อากาศถ่ายเท เพื่อให้กระดาษแห้งเร็วขึ้น
6. เปลี่ยนกระดาษซับน้ำทุกๆ 2-3 ชั่วโมง หรือเมื่อกระดาษเปียก และในระหว่างตากเอกสารให้แห้ง ให้ตรวจสอบทุกวัน เพื่อไม่ให้หน้าของเอกสารติดกัน
7. ข้อควรระวังในการทำให้เอกสารแห้งคือ ไม่ควรให้เอกสารโดนแสงแดดโดยตรง เพราะจะทำให้กระดาษกรอบและเสียรูปปร่าง

การซ่อมแซมภาพถ่ายที่เปียกน้ำ มีขั้นตอนดังนี้

1. ค่อยๆ หยิบภาพถ่ายออกมาจากอัลบั้มอย่างระมัดระวังอย่าถูหรือสัมผัสด้านหน้าภาพที่เปียกน้ำ
 2. ถ้าภาพถ่ายเปื้อนและสกปรก ให้ล้างด้วยน้ำเย็นอย่างเบามือในอ่างน้ำหรือกะละมัง
 3. วางภาพถ่ายที่เปียกน้ำลงบนกระดาษซับน้ำสีขาวและไม่พิมพ์ลาย โดยหงายด้านหน้าภาพขึ้น
 4. ควรเปลี่ยนกระดาษซับน้ำทุกชั่วโมงจนภาพถ่ายแห้งดี และควรทำในบริเวณที่มีอากาศถ่ายเท ไม่ควรให้ภาพถ่ายโดนแสงแดดหรือลม เพราะจะทำให้ภาพถ่ายโค้งงอเร็วขึ้น
 5. ข้อควรระวังคือ ในขณะที่ล้างภาพ อย่าถูภาพ และอย่าให้พื้นผิวด้านหน้าภาพถ่ายติดกัน
- หากจำเป็นต้องวางภาพถ่ายซ้อนกัน ให้ใช้กระดาษถ่ายเอกสารเสียบคั่นระหว่างภาพถ่ายแต่ละแผ่น จะช่วยให้สีของภาพถ่ายไม่เลอะติดกัน

การทำไว้วัสดุ เอกสาร และหนังสือที่เปียกน้ำแห้ง

ทำให้เอกสารที่ชุ่มน้ำหรือเปียกน้ำบางส่วนแห้งด้วยกระดาษซับและพัดลม

※ น้ำผสมสีถูกใช้เพื่อแสดงให้เห็นส่วนที่เปียกน้ำ

ตัวอย่างของความเสียหายจากน้ำ

- น้ำดื่มหกใส่
- ท่อประปาแตกใส่ชั้นวางหนังสือ
- หัวกระจายน้ำ (Sprinkler) ทำงานผิดปกติ
- หลังคารั่ว ฝนน้ำ ฯลฯ

หินถ่วง
น้ำหนัก

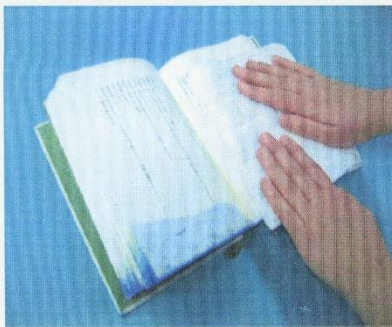
กระดาษ

ผ้าขนหนู

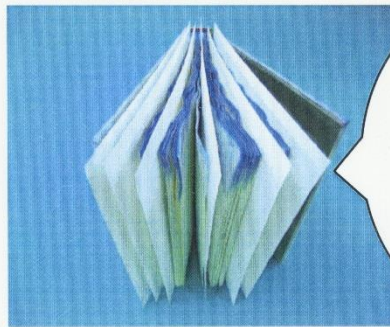
กระดาษซับ

อุปกรณ์ที่จำเป็น

- ผ้าขนหนู (ควรทำมาจากวัสดุที่ดูดซับน้ำได้)
- กระดาษซับ (กระดาษชำระเอนกประสงค์ไม่ได้สี กระดาษถ่ายเอกสาร ฯลฯ)
- พัดลม
- กระดาษ (กระดาษวาดภาพ แผ่นรองตัดกระดาษ เย็บ ฯลฯ)
- หินถ่วงน้ำหนัก

1. ตรวจสอบส่วนที่เปียกน้ำ และใช้
ผ้าขนหนูซับไล่ความชื้น

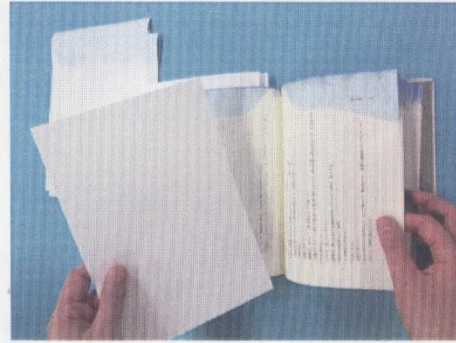

ระวังอย่าแทรก
กระดาษมากเกินไป
ไม่เช่นนั้นหนังสือจะ
เสียรูป

2. แทรกกระดาษซับไว้ในเอกสาร และ
ตั้งเอกสารขึ้นโดยให้ส่วนที่เปียกอยู่
ด้านบน เอกสารที่ตั้งไม่อยู่ในแนวราบ

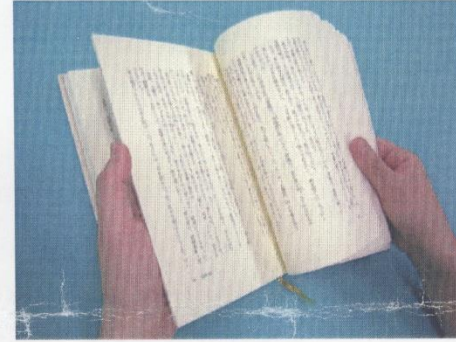
3. จัดพัดลมให้มีแรงลมพอประมาณ และทำให้อากาศหมุนเวียนดี เอกสารที่ตั้งไม่ได้ให้พัดลมพัดในแนวราบ

4. เปลี่ยนกระดาษซับเมื่อกระดาษเปียก ทำเช่นนี้ 2-3 ครั้งจนกว่าเอกสารใกล้แห้งสนิท (จับแล้วไม่รู้สึกลื่น)

5. ดึงกระดาษซับออก และนำเอกสารวางไว้ระหว่างกระดาษ โดยสอดกระดาษหนึ่งแผ่นคั่นระหว่างเอกสารและกระดาษเพื่อป้องกันการติดกัน หินถ่วงน้ำหนักจะช่วยทำให้หน้ากระดาษของเอกสารไม่เปื้อนหรือผิดรูปร่างไป

6. ระวังตากให้แห้ง ตรวจสอบเป็นระยะ (ทุกวัน วันละครั้ง) ไม่ให้หน้าของเอกสารติดกัน

สนใจรายละเอียดเพิ่มเติมติดต่อได้ที่หน่วยจดหมายเหตุมหาวิทยาลัย ฝ่ายบริการสนเทศ อาคารวิชาการ 1 ชั้น 3 โทร. 7467-8

=====

* บรรณารักษ์ ชำนาญการ หน่วยจดหมายเหตุมหาวิทยาลัย ฝ่ายบริการสนเทศ สำนักบรรณสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ที่มา :

1. นาโอโกะ มูราคามิ. (2555). ขั้นตอนการล้างทำความสะอาดวัสดุ เอกสาร และหนังสือ การทำให้อายุยืน เอกสาร และหนังสือที่เปียกน้ำแห้ง ใน เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง “การเตรียมความพร้อมรับมืออุทกภัย เพื่อปกป้องรักษาเอกสารมรดกของชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” 29-30 สิงหาคม 2555 ณ โรงแรมแกรนด์ เมอร์เคียว ฟอรั่ม กรุงเทพฯ

